

Některé příspěvky k životopisu Bráfovu.

Dr. Jos. Gruber.

II. Bráfovo vlastenectví.

Některé z projevů mne došlých požadují, abych se dodatečně ještě vyslovil o tomto odstavci druhého článku p. Dra Herbena v „Lid. Nov.“ ze 24. března t. r.: „Mému nesprávnému datu za války dával se někde výklad, že prof. Bráf retušoval své úsudky o T. G. Masarykovi pod dojmem práce osvobozovací, kterou Masaryk konal za hranicemi. Nikdo neví, zdali by v tom smyslu Masarykova zahraniční práce byla na Bráfa působila. Sotva. Pro všechny případy však ulamují hrotům domněnkám“ atd.

Nerad se znovu vracím k thematu „Bráf-Masaryk“ a dokonce již nerad, jde-li o pouhé úsudky nebo ryze jen o odhady. Masaryk sám nejlépe ví, jak o jeho osvobozovací práci s počátku a dlouho soudili a se i v parlamentních rozhovorech vyslovovali přemnozí naši lidé v Praze i ve Vídni, téměř všech politických stran tehdejších, kteří se hned po převratu, „když to dobře dopadlo“, dostali se svými politickými stranami již do širšího národního výboru, pak aspoň do revolučního národního shromáždění a potom do voleného, nebo dokonce i do všech parlamentních vlád a nejvyšších úřadů republiky. Z toho tedy proti mrtvému Bráfovi zbraně již zásadně kovati nelze.

Má-li se však onou poznámkou naznačovati, že Bráf byl Rakušanem víc než jiní čeští politikové ve Vídni i v Praze, že byl věrným císaři, stoupencem konservativní šlechty, klerikálem atd. — vše dohromady pak snad dokonce na úkor svého vroucího vlastenectví českého, byla by to právě proti Bráfovi křivda do nebe volající.

Bráf byl Rakušanem i konservativcem pouze jako Čech, v duchu Palackého spatřoval životní nebezpečnost pro český národ jednak ve spojení říše s Německem, jednak z dualismu monarchie, a hradby proti pohlcení našemu Německem spatřoval v českém státním právu, v co nejvyšším kulturním i hospodářském rozmachu českého národa i posléze v katolicismu. Kdekoliv se onen konservatismus, ono rakušáctví atd. střetlo se zájmy českého národa, Bráf ukázal své hluboké češství na takových místech a způsobem tak nepokrytým, že by toho byl tehdy dokázal sotva kdo jiný. Chci to dotvrditi některými věcmi, které buď nejsou plně známy, nebo na něž se nyní chce zapomínati.

V únoru 1909 byl Bráf povolán za ministra orby do kabinetu Bienerthova. Doba byla politicky velmi pohnutá, českému národu málo příznivá. Odcházel do Vídne nerad, jen aby mohl dobré služby prokázati národu. Hned předem prohlásil Bienerthovi i císaři, že je Čechem až do nejzazších vláken svého srdce. Tehdy právě vyšly v „Osvětě“ Vlčkově i pak samo-

statně (nákladem Pelclovým) jeho články o „Svůj k svému“, s nimiž se netajil ani Bienerthovi. Ostatně Bráf vycházel velmi dobře s ministerskými kolegy, ba byl u nich vysoce vážen a oblíben, avšak politicky Bráfovi již od počátku nebylo v kabinetě volno — jeho chef Bienerth klonil se vždy zřejměji politicky nalevo. Za necelých 9 měsíců došlo skutečně také k demisi Bráfově. Z podnětu obrany důstojnosti jazyka i národa. Sněmy některých zemí alpských usnesly se tehdy totiž na tzv. ochranných zákonech jazykových, že totiž ze škol zemí vydržovaných má býti český jazyk jakožto vyučovací vyloučen. Bráf oznámil ihned Bienerthovi osobně, že odstoupí okamžitě, jakmile by v ministerské radě mělo býti většinou odhlasováno, že se mají tyto v zemských sněmech odhlasované zákony předložit panovníkovi k sankci. Bráf vypracoval pak pamětní spis, jež spolu s ministrem krajanem Dr. Žáčkem předložili ministerské radě a který se ovšem dostal i císaři.

Podle svědectví p. Dra Tobolky, knihovníka národního shromáždění, nebyl tento pamětní spis dosud nikde otištěn, zasluhuje však jistě, aby zachován byl paměti. Podle opisu konceptu, pořízeného MUDr. A. Bayerovou a místy opravovaného rukou Bráfovou, měl pamětní spis toto znění (věci proložené podtrhuji sám): „Nezneuznáváme stísněné postavení vlády naproti jednomyslným usnesením sněmů, která jsou v daleko převážné míře zároveň usneseními příslušníků oněch stran, o které se opírá vláda v poslanecké sněmovně. Při tom jsme si vědomi toho, jak jest tato tíseň ještě zostřena tou okolností, že teprve nedávno zákonná osnova, týkající se obecného školství v Dolních Rakousích, která týmiž stranami již několikrát byla podána a živě hájena, nebyla opětně k nejvyšší sankci doporučena.

Uznáváme též ochotně, že se včasnému zásahu jednotlivých členů ministerstva podařilo z původních osnov dotyčných zákonů předlohou odstraniti všechna ona ustanovení, která by nemohla býti uvedena v souhlas se státními základními zákony.

Připouštíme konečně nezvratně, že znění zákonů osnov, v jakém byly dotyčnými sněmy zemskými usneseny, nepřináší s sebou, hledíc k celkovému národnímu status quo, pozoruhodného úkoru kulturním a hospodářským zájmům českého národa.

Avšak my nemůžeme se zavřenýma očima a potlačeným citem přenést se přes skutečnost, že tyto zákonné osnovy, jež mají nyní k nejvyšší sankci býti předloženy, vzniknuvše bez potřeby a bez všeho nutkavého podnětu, směřují výhradně k demonstraci proti českému národu, k demonstraci, která u jedné skupiny zúčastněných stran prýští z nepokryté nenávisti, u jiných opět těžko zastírané péči o udržení mandátů.

Ráz demonstrace vtiskují těmto osnovám jejich všude hlučně rozhlašované motivy.

Jestliže se v prudkém zápase stran o uskutečnění těchto zákonů operuje s motivem tak zvaných „výbojů“ („Vorstösse“), mířené zajisté bez jakéhokoliv nebezpečí, že budeme skutkovými důkazy vyvráceni, vytknouti, že i zemi, o kterou v té řeči jediné jde — v Dolních Rakousích — ona hnutí života zdejšího českého obyvatelstva, jichž bylo pod názvem, „výbojů“ nejnověji i za záminku k násilnostem použito, nebyla nic jiného než kulturní, hospodářské, ba převážně ryze společenské podniky, které co do způsobu a rozsahu nepřekračovaly to, co ode dávna bývalo obvyklé, nikdy a nikde se nevzdálili zákonné půdy a nemohly by dle platných zákonů býti zabraňovány ani cizozemcům.

Když by se však již pouhé uchovávání národnosti zde bydlícího neněmeckého obyvatelstva pomocí kulturního a hospodářského uplatňování nebo dokonce i pouhých zábavních podniků smělo zařazovati pod pojem „výbojů“, které by měly opravňovati k zákonným zásahům v úmyslu nepřímého nátlaku k odnárodňování, jak to s trapnou nesnášenlivostí v jednotlivých územích při jednání o dotyčných zákonných osnovách tak hlučně a dotěrně rozhlašovaly osobnosti stojící v popředí života politického, dlužno proti tomu vytknouti, že vzrůstání česky mluvícího obyvatelstva v Dolních Rakousích nelze sváděti na pouhý pud nouze a hladu jedněch a milostivou, snášelivou dobročinností druhých, nýbrž že toto vyzískání má daleko více svoje sociálně hospodářské příčiny v oněch vzájemných potřebách a výhodách, jimiž poměry teritoriálního osidlování všude jsou podmíněny a ovládány.

Spatřuje-li státní politika v takovém místním vnikání jinojazyčných živelů nebezpečnoství, které dlužno potírati zákonnými opatřeními obrannými, pak jest otázka, zdali by nezasluhovala jakožto prozíravá prevence spíše přednost hospodářskopolitická opatření k povznesení oněch krajín, ze kterých vychází proud nežádoucího přistěhovalectví.

Hlučně rozhlašované motivace jsou příčinou, proč tyto zákonné osnovy přes to, že jejich obsah jest v naprostém nepoměru k pathosu oněch motivací, budí tolik nevypočitatelného rozčilení. V mlčenlivém uznání oprávněnosti těchto motivů sankcí panovnickou tkví kořen nebezpečnoství.

Tyto zákony nejsou tudíž způsobilé, aby těžké neštěstí národního rozpolcení, které chmurně tíží náš stát, zmírnily a zmenšily, nýbrž, skrývají v sobě nebezpečnoství nových napětí, nového roztrpčení a nových otřesů.

Ani jediný muž v českém národě, ani mezi jeho nejumírněnějšími politiky, by nechápal, tím méně pak schvaloval, kdybychom se potlačující své po-

chybnosti, odhodlali odevzdati své hlasy ve prospěch sankce zákonných osnov, o něž jde.

A třeba že jsme též daleci toho přeceňovati svoji osobní váhu v českém národě jako tak zvaných umírněných politiků i jistou hodnotu této váhy pro stát, přece máme za to, že jsme oprávněni tázati se, zdali by oběť přesvědčení, kterou bychom v této otázce přinesli okamžitému zájmu jednotného usnesení ministerského kollegia, mohla vyvážit naše potom neodvratné, trvalé a úplné vyřazení z řad politických spolurádců našeho národa a ospravedlniti je i v obecném zájmu lepší snad budoucnosti.

Z těchto důvodů odevzdáváme své hlasy proti doporučení zákonných osnov, o něž jde, k nejvyššímu schválení.“

Nejsem tak dopodrobna znalým rakouské historie, abych věděl určitě, nebyl-li Bráf a Žáček za celého ústavního trvání Rakouska jedinými ministry, kteří si svůj odchod vynutili proti vůli císařově a ostatních členů vlády. Bráf, který býval dotud, již z dřívějších let a nyní i ze své úspěšné působnosti ministerské, u císaře oblíben, upadl tím u císaře v nemilost. Pověděl jsem již v životopise Bráfově, jak věc dopadla. Bráf byl povolán k audienci a žádán, aby setrval v úřadě, i když by ministerská rada svojí většinou (tedy proti hlasům Bráfovou a Žáčkovi) sankci doporučila. Císař ukazoval i k tomu, že dřívější někteří ministři bez zřejmých rozpaků spolupodepsali protičeské zákony věcně mnohem citelnější, než jsou nynější, „ochranné zákony“, které praktického významu vůbec nemají. Byla to narážka na nový zemský zákon o pokračovacím školství v Dolních Rakousích, který byl vydán k novému roku 1908 za ministerství Fiedlerova a v němž prohlášena němčina za výhradný vyučovací jazyk veřejných škol pokračovacích, ačkoliv i podle úředních statistik tvořili čeští učňové ve $\frac{4}{5}$ všech pokračovacích škol převážnou většinu.

Bráf byl neoblomný, i právě v té praktické jich bezvýznamnosti ochranných zákonů alpských spatřoval zbytečné pokorování českého jazyka i národnosti nakonec pak prohlásil, že nemůže změnit svého stanoviska již také věren tradici rodu Palackého a Riegra. Císař, který uznával tradice jediného domu, habsburského, nato ukončil mlčky audienci, počav se zabývatí spisy před ním na stole ležícími. Po kratičkém čekání Bráf vida, že císař mu již nevěnuje pozornosti, s obvyklou poklonou z audienční síně odešel.

Byl sice potom vlastnoručním listem z 1. listopadu 1909 „v milosti sprostěn úřadu“ ministerského, byla mu však nevůle ukázána dost malicherně tím, že nebyl (a stejně s ním i Žáček) dán do disponibility (a tedy s aktivním platem 20.000 K), jak bylo skoro vždy obvyklo i u ministrů věkem i služebně mladších, nýbrž převzat prostě v dočasný odpočinek s pensí, na

kterou měl zákonitý nárok, v částce ročních 18.960 K. (Dr. Žáček, který nebyl před svým ministerstvím ve státní službě, obdržel jen vlastní pensi ministerskou 8000 K.)

III. Bráfovo druhé povolání za ministra orby.

Po svém propuštění z prvního ministerského úřadu odstěhoval se Bráf 9. listopadu 1909 z paláce ministerstva orby do Parkhotel Schönbrunn v Hietzingu, kde, jak mně téhož dne psal, hodlal „asi 7–10 dní ztráviti v plném klidu“, aby „co nejméně mluvil a se vůbec trochu zotavil“, než přijede do Prahy. „Klidu“ skutečného si však ani zde nedopřál. Stále se zajímal o postup prací v Národohospodářském ústavě, o kandidatury nových jeho členů, a jeho stipendisty za hranicemi, o otázku mého nástupnictví na pražské technice (byl jsem krátce před tím povolán z profesury věd právních a státních na technice jako jeho nástupce na universitu) i o dočasné suplování mé bývalé stolice atd.

Fysicky stále nebyl plně zdrav – Vídeň mu nesloužila hned po prvé dobře. Jistě k tomu přispívala i duševní jeho nálada, vždy protivídeňská. Hned dne 10. listopadu 1909 mi psal opět z Hietzingu: „Mně se dosud zcela dobře nevede, noha v pořádku“ (sužoval ho v ta léta opětovně zánět vén v noze), plíce však dosud ne. Brzy vrátil se i z Hietzingu do Prahy a těšil se, jak se opět oddá svým studiím filosofickým, které v posledních letech zvláště s oblibou pěstoval, i národohospodářským. Již v lednu 1910 však dostalo se jeho „reprisi činnosti externí nevíтанého odkladu“ (dopis mně z 20. ledna) novou recidivou zánětu vén v noze, tím nemilejší, ježto se chtěl ihned opět věnovati své nad vše milované činnosti učitelské. Právnická fakulta české university v Praze požádala jej totiž ihned po jeho demisi, aby se na ní opět ujal přednášek a cvičení jakožto profesor honorarius, a Bráf pozvání tomu rád vyhověl. Již v letním běhu 1910 konal za velké účasti posluchačstva i z kruhů mimoprávnických znovu nová čtení a v zimě 1910/11 i cvičení seminární.

Brzy však přišlo nové pokušení politické. Již počátkem ledna 1911 Bienerth, pověřen byv utvořením nového kabinetu hleděl získati Bráfa znovu do vlády, dovolávaje se v dlouhém dopise také výslovně přání císařova.

Dne 6. ledna 1911 přišel k Bráfovi sekční rada Greif z ministerského presidia s tímto dopisem. Hned při vstupu ohlašoval pí Libuši Bráfové, že nese nepříznivou zprávu. „Věc mi nebyla zhola nesympatickou“ – píše Bráf ve svých poznámkách. – „Ale podotkl jsem, že nesu jisté věci těžce, nejtíží nedoporučení k sankci návrhu zemského výboru na zvýšení zemské přírážky, ježto tím duch obstrukce u Němců je živen. Také že si netajím, co by mne čekalo u českých poslanců,

zvl. Mladočechů a agrárníků, když jsem s nimi měl 1909 tolik nepříjemností. Greif hned do toho zasáhl, že agrárníci jsou spokojeni, ježto nejde o orbu, nýbrž o veřejné práce. A co se týče Mladočechů, že Fiedler i Škarda o tomto záměru Bienerthově vědí, že jej schvalují a že Fiedler dokonce projevil ochotu mně to osobně vyjevit. Pousmáv se podotkl jsem, že by mi to musil dát Fiedler písemně, ježto jeho slibům nevěřím.“ (Bráf a s ním i většina profesorského sboru české právnické fakulty měl totiž Fiedlerovi za zlé, že když měl býti profesorským sborem po smrti Pražákově navržen za jeho nástupce, zavázal se sice dopisem z 28. června 1905, že se hned po jmenování říšského mandátu vzdá, že však přes to po jmenování na fakultu poslanecký mandát podržel, odvolává se na to, že mu klub resignovati nedovoluje). Vůči Greifovi poukazoval dále Bráf i na svůj „bídny zdravotní stav“, aby však Bienerth věděl, že se Bráf „císařské vůli bez důvodu nevzpírá, že dříve požádá prof. Maixnera o lékařskou prohlídku a pevné votum.“ Ještě téhož dne radil se také s Mattušem i Zeithammerem. „Oba byli proti, zvláště Mattuš, který poukazoval k tomu, jak jest nedůstojno vstupovati do kabinetu o 9 Němcích, 2 Polácích a jediném Čechu (neměl kromě mne jiný ministr český býti jmenován), poukazoval též na násilnosti při sčítání obyvatelstva právě páchané na Čechy pro přihlašování českého obcovacího jazyka i na jiné věci. Maixner přijel sám, řekl jsem mu, že budu rád, když mne z toho vysvobodí. On mne prohlédl velmi důkladně a řekl, že Greifovi dá svědectví, že nejsem dostatečně zdrav pro fyzické námahy minist. úřadu.“ To také ihned potom přímo potvrdil Greifovi a Bráf sám hned druhý den (7. ledna) oznámil Bienerthovi, že jeho „desolátní“ zdravotní stav vylučuje každou myšlenku na možnost vyhověti přání císařovu a pozvání Bienerthovu. Leckterá pochybnost, kterou by byl se pokládal za povinna vysloviti, že by byla asi bývala odstraněna. „Také malou dvojsmyslnost v jednání nynějšího předsedy jednotného českého klubu poslaneckého, která mně dávala tušiti, čeho bych se z této strany musil nadíti, byl bych použil nanejvýš jako poukaz, jak skrovně by se musila odhadovati politická hodnota mého příslušenství ke kabinetu Bienerth III.“ (O této „dvojsmyslnosti“ přinesl Bráfovi zprávu Greif, který ji velmi nepříznivě posoudil a musil o ní ovšem i z úřední povinnosti referovati Bienerthovi.) Nemělo prý by však smyslu se o tom šířiti, když přece k úřadu ministerskému „patří také jistý stupeň fyzické způsobilosti a tohoto se mně asi neodčinitelně nedostává.

Nebezpečí převzetí ministerského úřadu bylo tedy od Bráfa odvráceno. Ani však ne na celý rok. Po Bienerthovi přišel za ministerského předsedu Gautsch a brzy po něm, počátkem listopadu 1911, Stürgkh. Jeho kabinet byl ve Vídni nazýván „ministerstvem kapacit“. Stürgkh chtěl do něho povolati i dva české ministry. Pro veřejné práce byl nyní jmenován odborový

přednosta z ministerstva železnic Trnka, Bráf, který tehdy právě meškal na zotavenou z obvyklého podzimního katarhu v Lovraně, byl vyhlédnut jako před dvěma lety opět za ministra orby. Vyslán za ním do Lovrany ryt. Zaleski, aby jej přiměl k převzetí portefeuillu. Bráf dlouho se zpěčoval a vzhledem k svému zdravotnímu stavu vyžádal si lhůtu na rozmyšlenou. Správou ministerstva orby pověřen byl tudíž Zaleski. Dva týdny Bráf se nerozhodoval. Císař se již netrpělivě dotazoval. Nátlak shora jevil se Bráfovi nutně plným zadostiučiněním za okolností, které provázely před dvěma lety jeho první demisi. Pěkně líčí historii druhého jmenování ministerského šestistránkového zápis, jež ovšem zůstavil Bráf sám pod názvem „Druhé ministerství 1911“. Zápis, bohužel nedokončený, zní takto:

„Stál jsem 3. listopadu na balkoně svého pěkného pokoje ve Vyskočilově vile v Lovraně, a volal na přicházejícího Dr. Vyskočila, ví-li, že je demise Gautschova přijata a Stürgkh pověřen sestavením ministerstva, v němž má také míti místo Hotowetz a Gruber (nebo Horáček?), když tu ve vratech se kmitl Zaleski. Věděl jsem, kolik uhodilo. Bez okolků vešel in medias res, že si mne přeje Stürgkh pro orbu. Poukazoval jsem na zdraví a na malou pravděpodobnost, že by české strany zrovna můj vstup do ministerstva nějak chtěly honorovati. On trval na svém a pravil, že nechce naléhati, že mi dá rozmyšlenou, zatím že on převezme správu min. orby. Já prostě odpověděl, že se vůbec musím zeptati napřed Maixnera, stačíme-li na to vše svým zdravím, a ženy, zda by do Vídně šla. Pak že mohu teprv vůbec o odpovědi přemýšlet. On se tím spokojil a telegrafoval Stürgkhovi, že jejich přítel pojede zítra do Vídně k sezení v komisi pro veřejnou správu a odtud do Prahy k lékařské poradě. Poobědvali jsme spolu v mém pokoji, odpoledne jsem ho kus doprovodil (šel podél moře do Opatije a odtud jel do Rjeki, kdež večer zase vstoupil na vlak).

Při té příležitosti vypravoval, že císař Gautsche poslední (po demisi Bien.) povolati nechtěl, nýbrž už Stürgkha a že ho Bienerth i Stürgkh mnoho musili přemlouvati, aby Gautsche povolal. Když už jiného namítati nevěděl, řekl: „Aber er ist ja in Gastein.“ Na to prý oni: „Das kann ja ein Telegramm richten.“ On: „Also, wenn Sie glauben.“

Dne 4. jsem odejel ráno z Lovrany do Vídně s pí Vyskočilovou a její dceruškou. Na jižním nádraží mne očekával Greif se vzkazem Stürgkhovým, abych druhého dne k němu přišel a vyřizoval mi vzkaz Kramářův, že mne důtklivě prosí, abych to vzal, že je vedle Trnky potřebí v kabinetu politického ministra. Totéž mi říkal Žáček, který na mne čekal v hotelu. Stürgkh druhého dne ovšem mi nadmíru domlouval, že také Thunovi na tom záleží, abych vstoupil do ministerstva, jelikož jednání o česko-německých smířovačkách vyžaduje, aby byl v kabinetu ministr, který těm věcem rozumí. Poněvadž současně

se správou o utvoření ministerstva Stürgkhova v novinách byla řeč o různých záměrech Stürgkhových a zvláště zpráva o podmínkách, za kterými vstoupil do kabinetu Hohenburger, učinil jsem ke hr. Stürgkhovi některé otázky, a to zvláště:

1. Jsou-li pravdivy zprávy o výhradách Hohenburgerových. St. pravil, že nejsou. Zcela přirozeně šel k němu nejprve, když si sestavoval kabinet, neboť za Hoch. stojí největší strana v parlamentě, na niž St. musí počítati. Ale výhrady si neučinil žádné, aniž mu jaké zaručeny.

2. Jak naložiti míní předlohami o užívání jazyků při úřadech a o vládách krajských, jež byly za Bienenrtha dvakrát předloženy, po druhé po mém varování, na něž on, St., se asi pamatuje. Pravil, že již za Bienenrtha hrabě (nyní kníže) Thun velmi nepříznivě se o těch předlohách vyslovil a hrozil svou opozicí proti nim. On St. že to uznává, že nebyly dělány dobrým znalcem poměrů a že je nepředloží. Doufá však, že se podaří provésti i ve Vídni jisté dohodovací porady, souběžné s pražskými, když by nejprve důvěrně látka obou předloh byla probrána a nové způsoby rozřešení hledány.

3. Jak to je s § 14.? — Na to on, že ho nesmí užívat jinak, nežli v mezích ústavních, kdyby se k němu sáhnouti musilo.

4. Jak to je s podezřením, že chce vládnouti klerikálně, ježto vzal do kabinetu Hussarka? — On, že mu to ani nenapadlo, ostatně že Hussarek není klerikálem, jen objektivním, liberálně nepředpojatým člověkem.

 Rozešli jsme se s ujednáním, že učiním vstup svůj závislým na votu lékařově. Mrzelo mne jen, že řekl, že není spěchu, ježto mají Poláci přijíti trochu k vědomí, jak chybili odmítnuvše resortního ministra a Čechové že mají také trochu čekati na druhého resortního ministra, aby se trochu rozmyslili. —

Maixner prohlédnuv mne asi po týdnu pravil, že jsou plíce bez katarhu a srdce pokojnější, že tedy mohu přijmouti povolání, ovšem si dobře zařídití životosprávu.

Zatím dověděl se Thun od Stürgkha obsah mé rozmluvy s ním a znova mi domlouval, abych se nezdráhal. Jemu šlo hlavně o souběžná jednání, o nichž pravil, že by si je přál zcela v úzkém kruhu osob s rázem důvěrným, kdežto Kramář chce, aby strany a to všechny do nich oficiálně zástupce volily.

Mattuš a Zeithammer nevěřili Stürgkhovi dlouho, že by nebyl tajného něco ujednal s Hohenburgerem. Teprve po prohlášení Stürgkhových v rozpočtovém výboru přišel Mattuš k nám a řekl mé ženě, že mi jde už sám také domlouvati, abych to vzal.

 Maje 16. listopadu zase schůzi výboru komise pro reformu správní, promluvil jsem znovu se Stürgkhem, jemuž jsem byl písemně svou ochotu projevil. Vykládal, jak chce na obou stranách počet účastníků konferencí vídeňských zmenšiti. Jednání vésti má Heinold. — Brzo po návratu, když ve Vídni zatím

ujednali, že Zaleski vezme finance a Dlugosz že bude min. bez portef., dostal jsem zprávu, že v pondělí 20. ráno mám být ve Vídni.“

Na zvláštním lístku je k tomuto zápisu před posledním jeho odstavcem připojena vložka tohoto znění:

„Na této cestě sjel jsem se s Kramářem, Sedlákem, Viškovským, Tobolkou a dr. Rašinem. Kramář, jemuž jsem za vzkaz Greifem vyřízený poděkoval, znova naléhal, abych povolání přijal a omlouval se za nezdvořilost, které se on s Pacákem na mně dopustili za mého prvního ministrování požádavše mne ústy Masarykovými, abych nebyl přítomen politické debatě ve schůzi svazu českého, do níž mne Udržal byl pozval. Žeť prý jsem nebyl politickým ministrem, k tomu bez jejich souhlasu jmenovaným a že tedy nechtěli dáti průchod domněnce, jako bych přece českou politiku v kabinetě zastupoval. Řekl jsem mu, že už se v té příčině i Pacák (o velikonocích 1911 v Lovraně) u mne omluvil a že to jest věc odbytá. Podivil jsem se, jak rozhodně si Kramář přál, abych se § 14. nebál a řekl, že by on se nic nebál užiti ho. Ujednali jsme s ním i s agrárními poslanci Viškovským a Sedlákem, že nebude žádného oficiálního projevu stran českých ke mně při nastoupení, ale že s předsedy a jinými osobnostmi budu udržovati intimní styky.“ –

Dne 19. listopadu 1911 došlo tedy k opětovnému povolání Bráfovu za ministra orby v kabinetě Stürgkhově. Stalo se osudným jeho zdraví i jeho životu. (Dokončení.)

ROZHLEDY.

Hospodářské. – Sociální.

Dnem 1. května t. r. nabyt účinnosti zákon z 3. dubna 1925 č. 67 sb. z., jímž zavedena placená *dovolená pro zaměstnance*. Takové dovolené zná již také zákonodárství jiných států: Rusko, Finsko a Lotyšsko pro veškeré kategorie zaměstnanců, Dánsko pro čeledi, Španělsko pro námořníky, Itálie pro soukromé zaměstnance, Anglie právem zvykovým opřeným o tradici kolektivních smluv, Polsko podle zák. ze 16. května 1922 pro všechny zaměstnance v průmyslu, obchodě, hornictví, dopravnictví, kancelářích a pod. soukromých i veřejných, vyjmouc podniky sezonní s prací méně než po 10 měsíců do roka a podniky řemeslnické s méně než 5 dělníky (zde dovolená pouze pro učně), v Rakousku jsou kromě všeobecného zákona o dělnické dovolené z 30. července 1919, č. 395 stát. zák. i zvláštní zákony pro jednotlivé kategorie zaměstnanců (zaměstnance ve vyšších soukromých službách, domácí pomocníky, herce, domovníky, zemědělské a lesní dělníky v obojích Rakousích). Zákony v těchto zemích jsou sice dalekosáhlejší než nový zákon naší republiky, tyto státy jsou však převahou agrárními; ve státech nejprůmyslovějších, Anglii, Francii, Belgii, dělnické dovolené placené zákonem dosud zavedeny nejsou, ani nehledíc k Německu, kde